

ponori i paralelni svetovi

Radivoj Šajtinac: SUZE U LUNAPARKU, »Bratstvo-jedinstvo«, Novi Sad, 1987.

dušan patić

1.

Šesta zbirka pesama Radivoja Šajtinca, pesnika srednje generacije, uporedena sa njegovim dosadašnjim knjigama viđan je pomak u njegovom stvaralaštvu. Pored toga što je zadražao bavljenje metafizičkim temama kroz parodiranje ili reaktualizovanje ideja određene epohe (u »Panglosovom izveštaju« 18. vek, ove ideja romantizma), udaljio se prihvatanjem postmodernističkih težnji od konkretnizma (postupak iz prethodne knjige) i vratio metaforicu, iščasenju slike, alegoričnosti i specifičnoj refleksivnosti (karakteristično za zbirku »Oružje ljudski ranjeno«).

Šajtinčevu preispitivnu tematiku romantičarske tradicije u savremenom kontekstu uslovilo je i dalju modernizaciju njegovog izraza. U poeziji se ponovo uočavaju pokušaji aktualizovanja nekih romantičarskih principa u skladu sa senzibilitetom vremena (napr. sinkretizam, govor u prvom licu bez patetike, rad na jeziku, ironija).

2.

»Suze u lunaparku« su poetski svet fragmentarnosti, rastrojstva jedinke, gubljenje iluzija o samostalnom podvigu, svet gubitnika. Stvari na nas deluju svojom »visinom širinom (neiskorišćenim mogućnostima) neispunjennim obećanjima«. Svoju funkcionalnost pretvaraju u potrebu. Postaju naš omotač, »umiljate zmije, domaći bolovi«. Ironicna je i sama pominjao »da još uvek smo na svetu«. Daleko je današnji čovek od antičkih junaka ravnih bogovima, koji su, poput Herkulesa krotili Simfalske ptičurine.

Jedinki u takvom svetu preostaje jedino bekstvo u sebe, sećanje na ukroćeno detinjstvo i ograničeni ali bezbedni (ako se ne prekorači u zanosu) krug peska. Ili bekstvo u lunaparku, lažni svetlucavi svet, jestin cilj — šarena laža koja se poistovećuje sa zbijljom, u kojoj mnogo toga ne uspeva iako pokušava i bori se. Ovakvo bežanje nije ništa drugo nego samo-

zavaravanje. U tom rajsakom lunaparku, poput insekata skupljenih oko jarkog svetla, i ne pomišlja se na opasnost (»mačje oči (dva zla zareza«). Čovek je samo »prosta materija, sklop i mera«.

3.

Paralelni svetovi na svakom su koraku. Sve je povezano: ljudi i stvari, Prater i cirkus, mali vo (»kazna (primenjene) umetnosti«) i Orvel, lopta, pesak, idila i siktanje zmija, dete i 220 volti, Herkul i Milovan Vidaković, frižider i krater Vezuva, Dostojevski i Stiks, »dulici uvojci/ uveoci i krvava mrlja na stropu«, Kirka i koka-kola.

Čovek je u tom svetu nepestano ugrožen, sa vrlo malim mogućnostima da nadigra zlu sudbinu. Nikakvi razlozi ne vezuju ga za mesto rođenja. Samo mleko je veza, mleko koje sišemo odvuk žedni. Jedini nadu predstavlja potomstvo, ono još nerodeno, pritajeno, ali koje će se spremno uhvatiti u kočac sa zbijljom. Šajtinčev junak bori se samo sa samim sobom, sa fantazmagorijama, jer na druge pojavnosti još nije spremjan.

4.

Radivoj Šajtinac je ovom knjigom na tragu Dušana Matića: svojevrsnu metafiziku pretače u muziku stihova na lucidan, prihvatljiv način. Iza njegovih naizgled jednostavnih stihova stoji promišljenost, svaka belina nagoveštava ponore i paralelne svetove.

U odlično ritamski i formalno komponovanim pesmama svaka reč ima svoje srećno pronađeno mesto. Stihovi su raznovrsni: od kratkih, organizovanih u strofe, do dugih nizova. Sve to doprinosi koherenciji zbirke i utisku koji se nameće: »Suze u lunaparku« kruna su poetskih napora Radivoja Šajtinca i jedno od vrednijih pesničkih ostvarenja ove godine.

(re)produkcija prvih knjiga

Zoran Cerar: ZAMAK ZA NASUMA, Novica Stokić: DUVAČ, Ivana Kladarin: U TOMIMA, Vesna Egerić: O SVEMU ŠTO TE ĆEKA, Aleksandar Carić: OSNIVANJE GRADOVA, Stojan Janković: PREBRZA JEVANDELJA, „Prva knjiga Matice Srpske, Novi Sad, 1987. god.

zoran derić

Ni odveć star za mudrijašenje, ni tako gnevani i dijakičan da bih davao lekcije, ali nekima bi valjalo očitati bukviku, ačko ništa drugo bar održati kratak kurs iz poetike i retorike. Ne zagovaram nekakav estetički manifest, umetničke parole, narpotiv, ističem heterogenost postmodernističkog senzibiliteta. Ja sam, poput Helge Finter, za »svijest o današnjici kao carstvu znakova koji umnožavanjem i kombinacijama stvaraju nove realitete«, dodata bih: i nove kvalitete. To je, znam, nerealno zahtevati od prvih knjiga. Zato je ovde reč pre o onom što se samo zamišlja da postoji, nego o izvodljivosti i stvarnim literarnim dometima.

Iako izbegavam upotrebu glomaznih kritičkih formulacija i stranih reči (ne samo zbog opasnosti od nerazumevanja, već i zbog mogućih štamparskih grešaka koje se mogu naopako protumačiti), na pojedinim mestima one su neminovine: da bi se izbegla raspršćanost, nepotrebno objašnjavanje, a da se ne ublaži direktonost. Jer hoću da govorim kratko, jasno i (možda pre) glasno o prvim knjigama »Matici srpske«, sveže objavljenim, a dobrim delom već bavljatim produktima mlađe književnosti na srpskohrvatskom jeziku.

Minus

Pokušaj Zorana Cerara (rođen 1962. u Šentvidu) nazvao bih kreacionizmom, u pogrdnom značenju, jer je u pitanju precenjenost stvaralačkih sposobnosti. Zamisao da se načini neko novo biće (Násum), napiše koherentna knjiga, lepa je ambicija koja se, na žalost, izjavila: knjiga »Zamak za Nasuma« ne-ma ni poetskog dana ni duha. Beživotna je. To nam ne bi mogao biti argument za negaciju da nije Cerarova namera oživljavanje Ničega, namera da se zainteresuje za Ništo, da se stvorí Biće. Podižem veliku slova za apstraktne pojmove samo da bih se odvojio od Cerarovog učestalog imenovanja istih, profanisanja, nepomišljenost. Njegova knjiga je sva u neodređenostima: neko, nešto, ničiji, nestvoreno, nago-vestaj, niko, nigde; puna neizvesnosti, sumnje, bes-telesnosti; insistira na osećajnosti (ljubav, sreća, ne-sreća, tuga, stid) a ustvari je nesenzibilna.

Da je imao viš strpljenja i znatiželje, moglo bi mu pomoći poznavanje retorskih figura. Poetskim slikama i metaformama ionako nije naklonjen ili nema dara, zato je njegov jezik tako površan, oskudna leksika. Za početak, evo dva termina iz retorike, oko kojih se vrti Cerarova knjiga (koju ne bih mogao nazvati ni poetskom ni proznom, jer ni jedno od toga nije): amplifikacija i akumulacija.

Akumulacijom, nizanjem pojmova sličnog ili bliskog značenja, ponavljanjem, Cerar nastoji prikazati, dočarati svoje »pesničko biće« (Násuma) što efektivnije. Pojačavanje izražajnosti opširnim opisivanjem, svojstveno je amplifikaciji. Ali Cerar čitaocu ne uspeva da impresionira prostim navođenjem i opštim mestima. Pri tome se, vrlo nevešt, služi sinonimima, atributima, komparacijom, kontrastima.

Cerar je, to mu se mora priznati, literarno osvešćen i još će ponekog zavarati njegov laički donuhuanizam, podražavanje Kastanede i budističke misli. Prividan lakonizam, ustvari je ispravnost i nemušnost izraza. Cerarove predispozicije za pisanje, sudeći po kratkoj biografiji, plodonosnije su u nekom drugom mediju, u novotalasnem angažmanu. Knjiga »Zamak za Nasuma« vrlo slaba je kompezacija.

Dva minusa

O poeziji Novice Stokića najbolje progovara ona sama: »Od smrdljike smradnije, / Od čemera čemernije«. Iako tanušan (48 strana) »Duvač« Novice Stokića (rođen 1958. u Makcima kod Velikog Gradišta) obiluje biser-stihovima: »Blenem čamparasto, / Srljam štulavo, Čelom u nepovrat, / Umno u nem, / Čemer života / Za života zebnog, / Zadenut / Korz kapu Zore « i tako u nedogled. Sve same narodske sentence, čist folklor. Pesnik je »Crn ziftosan / Iznutra«, svestan da »Pamet mu / Titra bitka / A plitka«, da njegova usta »Nit govore / Nit romore«. Zato i njegovi čitaoci i eventualni kritičari »Nit se smjeu / Nit se cere . . . Nit se kolju / Nit se glože / A množe se«, množe kao i stihovi, nesputano, zagrncuti, zablenuti.

Zahvaljujući izuzetnom sluhu Uredništva Prve knjige i ja čitajući ovu stihozbirku »Čamim u praznom« i »Vapim sablasno«, ali »Kasno / Kasno«.

U poređenju sa knjigom Zorana Cerara, »Duvač« Novice Stokića je druga krajnost. Dok prvog odlikuje svojevrsna prepotencija, ipak literarna pismenost, drugog karakteriše pasija, poetska želja i mučenje da bi se ista ostvarila. Prvi je odmeren, uživen u ideji, a drugi brbljav, podatan banalnostima. Oba su, svaki na svoj način, kao pesnici sterilni, do poslednjeg značenja istog izraza: jalovi, suvi, mršavi, siromašni, uzadžuni, nesposobni, neodrživi. Treba ih što pre oslobođiti od zaraznih poetskih klica, radi njihovog zdravlja a u korist književnosti.

Prosek

Knjiga Ivane Kladarin (rođena 1959. u Beogradu) računa sa tajnim i skrivenim smislim. Kritičar koji pristane na takvo, anagogičko tumačenje, upušta se u potragu za poetskim ključem — uloga argonauta, nimalo zahvalna. Prinuden je da pode od simbola i arhetipa. Dva su dominantna, vidljiva i u nazivu pesničkog ciklusa: Leda i labud. Već poznatu priču nema potrebe ponavljati. Uz mit, naravno, idu Frojd i psihonaliza, uobičajen kontekst za nesvesno i snove.

Poezija Ivane Kladarin mogla bi se iščitavati u jednom ovakovom ključu. Četrdesetak stihova iz naimenovanog ciklusa dobili bi tim težinu, imantanost, neophodnu značajnu dopunu. Premda su računali na tu supletivnost, naznačeni kontekst ne može biti naknada za poetsku supstancijalnost koja tu, ipak, izostaje.

Drugi ciklus, po kome je nazvana i knjiga, »U Tomima«, posvećen Ovidiju, izgnanim pesnicima uopšte, poseduju više lirske naboja. Labud, koji označava samoću, nije samo božja, već i pesnikova ptica. U mitu ona je eroško nadahnute. U pesništu isto potiče od muza. Simbol je iskrenosti, čistote i zaljubljensoti. Beli labud ima izvesnu hrišćansku filozofsku dimenziju: milost, mučeništvo i spokoj. Crni labud, pak, ima obrednu, magijsku funkciju. Ivana Kladarin pišući sledećih trinaest pesama sve to podrazumeva. Čim im se skine simbolička košuljica, učinak koji proizvode njene pesme, vrlo je skroman.

»ON (Nikada nije imao ženu; Nikada nije šetao noću; Posedovao je snažan antagonizam prema govoru, govoru i govornicima; Nikada nije čitao Frojda; Nikada nije bio nihilista; Samo je jednom podlegao utvarama)«, poslednji i najbolji ciklus u knjizi pokazatelj je nesumnjivog poetskog potencijala Ivane Kladarin, inventivnosti, prelivanja značenja i višesmislenosti. U tih poslednjih šest tekstova sublimisano je najviše poetske bitnosti i samostilanosti. Eto putokaza!

Oko prosek

O knjizi »O svemu što te čeka« Vesne Egerić (rođena 1962. u Trsteniku, živi i radi u Novom Sadu)

može se govoriti kao o dnevniku koji sadrži spisateljske vežbe i zadatke, u koji ona beleži događaje iz svakodnevice od budenja do povečerja. Naslovi su koncizni, svedeni na temu. Odmah je jasno o čemu se radi: trideset pričica o nestaćama i drugim neugodnostima, o cirukusu, o nosevima, o zarazama, o zakašnjenjima, o sapunskim operama, o zaboravnostima, o navici, o prijateljstvu, o vetrovima i roletnama, o praznicima, o Romima i o smrti. Nalik poznatim radio-časkanjima Porodice Jovanović.

Kako ovo nije komentar za Radio Beograd a knjiga Vesne Egerić nije sinopsis za Jovanoviće, moramo se pozavati uspostavljanjem književnih značenja i struktura.

Elementi pažljive kompozicije su tu: *ekspozicija* — dijalosko izlaganje; *argumentacija* — filovanje događajima iz života jedne porodice i, stim u vezi, *deskripcija* — karakteristično za prozu koja opaža samo pomoću čula, plus logičko zaključivanje i *narracija* po određenom rasporedu. Želi se postići pitka, komunikativna proza, bez disonanci. Ali tako se ostaje i bez konotacije koje bi bogatile njen jezik, pobudile čitalačku radozanosť i implicirale nove vrednosti i višesmiljenost. Sve je sinhronizovano do te mere da priča prelazi u dosad.

Koga još mogu da uzbuduju estetsko-moralne puke i kvazi-životna mudrovanja, tipa: »E, moj sine, odrastanje je dug i dosadan proces«, (str. 53.) »Priještost je nestala kada pojam«, (str. 7.) »Život nije cirkus, pa da ti bude stalno zanimljiv«, (str. 10.) »Ljubav je ipak zaraza, samo što nije prelazna, zaključio sam« i »Volela bih da vas boli kao što mene boli, onda biste shvatili«, (na str. 21) itd?

Tako eksplisitno izražavanje ima tenziju da bude i duhovito. Uglavnom ne uspeva. Primera je naprek: »Nema kafe, nema deterženta, nema mesa, a i za toata papir će izgleda da uvode porez na luksuz« (O nestaćama i drugim neugodnostima); »Ja sam imao prijatelja, ali su njega zvali DRUG. Ime mu je bilo Mile Deronja. Svi u razredu su ga zvali Serđa... Ko je ovaj bradonja? upita deda. Čarlos Darwin! Ima bradurinu kao četnik. I Isus Hrist je imao bradu, podseti majka dedu. Žato šu ga i razapeli na krš, reče deda. (O prijateljstvu). Za humor je, izgleda, zadužen deda koji ne ume da izgovori »s i zv, cinik, filozof iz dokolice: »Ma šta je to sreća? reče majka. Šreća je kad nema nešreće, reče deda. Premalo za duhovito stivo. Srodnje kolportaži, ograničenog književnog opsega, vrlo potrošenog modela pisanja i pričanja. Stvarnost je interpolirana, a takvim veštačkim umetanjem ne postiže se ni aktuelnoti ni angažman. Neubedljiv alibi za literarnog početnika.

Plus

»Radostan, svečan / Nezavršen«, poslednji stihovi iz knjige »Osnivanje grada«, pravi su atributi za Aleksandra Carića, mladog pesnika iz Novog Sada. Knjiga kojom je startovalo implicitna poetski talentat i iskustvo, semiotički otencijal i duhovnost, umesto sentimentalnosti i ispravnosti (tih čestih početničkih grešaka), čak i u temama koje su ljubavne, sasvim lične, intimne. Pesme su osmisljene i objedinjene ne samo na tematsko-formalnom planu, već po nekoj unutrašnjoj uzbudenosti, ironičnom posmatranju i istinskom traganju za poetskom suština.

Najsnažnije poetsko dejstvo Carić postiže u ciklusu o Umržu i Strhi, pažljivim leksičkim odabiru, neobičnim metaforama, igrama reči: lice od brašna, pod haljinama šumskih časnika, trpezarija od ušiju hleba, kormorani usne čigre, mleko koje kaple iz laktova, Umrž, Strha, kopriva, kornjača, školjka, koplja, drhtaji imele, šumske stepenice, trska, sestrice jednoroga, šumski klučar, sedmo prenočište, Bumabia, Sasiel, Mžehara i Prprha, zdelica, mlečna zvona, miševi, leptiri, device . . .

Inače, Cariću je bliska jezička impermamencija: neuobičajenim sintaktičkim kombinacijama, naglošću pesničkih slika, spojem spekulacije i proživenosti — postiže efekte kojima ubedljivo i izražajno podvlači svoju stvaralačku osobnost.

Još više

U poeziji Stojana Jankovića (roden 1963. u Novom Sadu) najviše je heterogenosti postmodernističkog senzibiliteta, na kojmu sam insistirao u uvodu.

Nije ni čudno što Janković, koji se uspešno bavi slikarstvom, preferira kolaž, jedan od najpraktičnijih postupaka novatorske umetnosti koji i kod ovog mlađog pesnika rezultuje zanimljivim učincima. Uz ovaj, ne samo postmodernistički postupak, još je nekoliko na tragu »definensi« o postmodernizmu Ihaba Hasana. Mogli bi se pronaći primjeri indeterminacije, dekanonizacije, paralogije, parabaze . . . U »Prebrzim jevandelijima« Stojana Jankovića prisutna su smisao premeštanja, izrugivanja i revidiranja uobičajenih predstava, bliska paradoksu, skakanje s jednog predmeta na drugi. Janković nastoji da opšti kroz simbole lišavajući ih kako religijske, svetovne zaštite, tako i književno-teorijske zasnovanosti. To su, naravno, samo pokušaji. Artikulacija tištine, vrhunska imanencija i uspostavljanje Absoluta najvećim pesnicima nije polazilo za stihom.

Pretenzije mlađog pesnika nisu tako velike, tim su stihovi (u kojima je više metonimija, nego metafora; više suprotnosti i slučajnosti, nego parataktičnosti, uporedivanja i namere) prijemljiviji modernom čitaocu.

Janković je primerenija *poetika sanjarije* Gastona Bašlara, romantičarski ego (i pored izuzetaka samo-bezličenja) koji se u postmodernizmu najčešće »potiskuje ili dispergira« (Hasan) a vrlo retko »uznastoji obnoviti«. Iako ponekad teži *samo-refleksiji*, Jankoviću su draža »eterična stanja« snovi. On je »sanjar reči«. U stihovima, kao u snovima, »gubi svoje bicē«, pronalazi zaštitu. Njima pravda svoju imaginaciju, svoju nevinost. Ima »svjeće amalije: reči« (Henri Bosco), vredne pesme, ako što su: Pregreni Narcis, Nervozni glečer, Gvozdena uspavanka, Otac, Krštenje smaragdne bebe. Umesto argumentacije prethodnih iskaza citiram Bašlara: »I šta je lijepa pjesma ako ne retuširano ludilo? Malo poetskog reda nametnutog abnormalnim slikama? Održavanje intelektualne umjerenosti u potrebi — ipak intenzivno — imaginarnih droga. Sanjarije, lude sanjarije, upravljaju životom.«

I zato su »Prebrza jevandelija« najbolja knjiga u novom kolu matičnih prvih knjiga, a prvi poetski aduti Stojana Jankovića i Aleksandra Carića jedini koji zavređuju čitalačku i kritičarsku percepciju, potencijski preskromnoj ovogodišnjoj poetskoj produkciji.

sanih poetskih obzora. Fragmenti njegovih pjesama, katkad, intenzivno odzvanjuju liričnim, čak intimističkim notama. Ostaje da se vidi kako će dalje evoluirati ovakav, na prvi pogled anahron angažman pjesnika.

Gоворити о knjizi PREBRZA JEVANDELJA Stojana Jankovića чини ми се знаћи говорити о одсуству било којег вида »поетичке механике«. Песме овог аутора се отимају receptивној апаратураја читаоца, хемеутичкој апаратури критичара а оčигледно се понекад прелијаву преко оквира и у самим наимјерима писца. Janković se ne plaši стиха. »Prejaka рећ« је код њега уврштена најбоља ријеч. Архитектоника стихованих низова је увјек драгаџија и непредвидива. У дну тога, може се рећи да су они фасадни елементи барокне физиономије — дакле накићени у визуелном и акустичном смислу и то без негативних конотација. Шодно томе могла би се унијети исправка у поднаслову knjige, те рећи да су ово »pesme (sačinjene) od boje, bubnja i radosti«, без потчињавању увреженим правилима о организацији модерне пjesničke творевине.

Cini mi se da bi ove dvije knjige bilo zanimljivo posmatrati i kroz jedan uzajamni, komparativno-paraleistički odnos. Ali ne zato što je riječ o sličnim poetičkim matricama, već suprotno tome, upravo zato što su na sasvim različite načine u većini aspekata svog postojanja dobre knjige. No da bi neki bitni stvaralački etimoni ovih autora došli na svoje mjesto, valjalo bi na početku razlučiti ono istinski trello i zaokruženo u njihovim knjigama od onoga što još uvijek opstojava kao danak napipavanjima i neispisanosti.

Rekao bih da se Carić ponajbolje pronalazi u formama koje na prvo vidjenje djeluju razvучeno, krupno. No upravo ta širina, koja ne obavezuje ovom autoru stvara sve uslove za razmahivanje i formiranje stihovanih nizova potpuno samosvojne fizionomije. Nasuprot tome, Janković kada se upusti u sličan manir očigledno gubi kontrolu i sve konstitutivne elemente ne uspijeva da objedini u valjanu cjelinu. Izvjesni segmenti takvih pjesama nesumnjivo imaju svoj naboј (izdvojeni) ali posmatrani kao jedinice koje bi trebalo biti službi jedne veće poetske forme, oni se ne pokazuju kao funkcionalni. U kontekstu govora, o najjednostavnije rečeno dugackim pjesmama ove dvojice autora ja јu apostrofirati one najbolje Carićeve i one Jankovićeve u kojima se on ne ostvaruje u potpunosti; dakle, riječ је о Carićevim pjesmama »Tamo gde se dogodilo«, »Prvi, drugi i većni sad znaš«, ciklus »Evropa«, »Oprobani način« i Jankovićevim »Krštenje smaragdne bebe«, »Tečni tragovi«, »Smrt«, »Duh vremena«.

Kao posebno vrijednu, možda i najoriginalniju Carićevu pjesmu izdvojio bih onu ispod naslova »Tamo gde se dogodilo«. Jedna pjesma koja »teče«, formirana od finih vezivnih tkiva, bez okoštalih i pročitanih mjestra.

U smislu govora o tamnijim stranama Jankovićevog stvaralačkog opusa, naveću još jednu stavku. Riječ je o refleksijama nekih uticaja koji se ne prelaju na pravi način, i ne mogu biti okarakterisani kao pozitivni. Najindikativnije u pjesmi »Rešeto mropomazanih golubova«, koja se ne da čitati bez prisjećanja na dobro poznate Celanove stihove iz »Fuće smrti«.

Na svu sreću sjajnih strana Jankovićevog pjesništva je mnogo više. Njegova forma je ona, uslovno rečeno »uobičajena«. Dakle, ni suviše kratka ni dugačka. Nasuprot Cariću koji stihovima te vrste djeluje stješnjen, sputan, nedoranen, (vidljivo u ciklusu »Umrž i strha«) Janković kroz njih upravo eksplodira svojom pjesničkom energijom, u takvim uslovima neophodno zgusnutom. Rezultat su stihovi koji općinjavaju nizovima, čini mi se, nevidenih inovativnih angažmana. Pri tom mislim na sledeće pjesme: »Istopljeni narcisi«, »Crtež koji kapfe«, »Pokajnica«, »Ono ostalo je«, »Zootrop«, »Otac«, »Jedna slika« i »Posvetka«.

Ono u čemu se ova dva autora dodiruju je već spomenut pozitivan odnos spram jedne patinaste, lirske dimenzije stihova koja u sadejstvu sa nekim postmodernističkim orientacijama formira krajnje prijemčiv i zahvalan poetski poligon.

Rezimirajmo kratko — riječ je o dvjema knjigama vrijednim svake pažnje.

naznake lirskog

Aleksandar Carić: OSNIVANJE GRADOVA
Stojan Janković: PREBRZA JEVANDELJA »Matica srpska« 1987. god. Novi Sad

saša radonjić

Dvije, bez svake sumnje najzanimljivije i najvrjednije pjesničke knjige iz ovogodišnjeg kola Maticine edicije su prvenci Aleksandra Carića — OSNIVANJE GRADOVA i Stojana Jankovića — PREBRZA JEVANDELJA.

U podnaslovu knjige OSNIVANJE GRADOVA stoji naznaka »šest ciklusa pesama«; kao uput za pravilno čitanje veoma promišljeno određenje, a gledano sa stanovišta organizacije grade u knjizi i neophodno. Naime, riječ je o šest cjelina koje bitnije međusobno ne korespondiraju. Čak bi se moglo reći

da u nekim dimenzijama bivaju i teško pomirljive. No, sa obzirom da je Carić jasno naznačio da njegova knjiga predstavlja skup autohtonih ciklusa mnogo više no knjigu projekat, ili pak zbirku pesama, ova činjenica se ne može upotrebiti kao protivteg u kontekstu razglabljanja o pjesničkom umjeću ovog autora.

A da je to umjeće veliko i u spredi sa nesumnjivim talentom otjelotvoreno na pravi način, najbolje svjedoče ciklusi »Bili smo dobri momci«, »Evropa« i »Ad hymnos ad cantus«.

Ono što posebno iznenadjuje kod Carića, sa obzirom na njegovu generacijsku pripadnost, je izrazito pozitivan odnos spram nekih tradicijski izdetermini-